

Loth, Edward

Sprawozdanie z czynności Tow. Nauk. Warsz. za czas od 1-go lipca 1927 do 30-go czerwca 1928 r. przedstawione na publicznem zebraniu dorocznem T. N. W. d. 25 listopada 1928 r. przez Sekretarza Generalnego Tow. Nauk. Warsz. Edwarda Lotha

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 21, 146-152

1928

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z czynności Tow. Nauk. Warsz.
za czas od 1-go lipca 1927 do 30-go czerwca 1928 r.
 przedstawione na publicznem zebraniu dorocznem T.N.W. d. 25 listopada 1928 r.
 przez **Sekretarza Generalnego Tow. Nauk. Warsz.**
Edwarda Lotha.

Dostojne Zgromadzenie!

Na wstępie mojego przemówienia pragnę uczcić pamięć tych, którzy w roku ubiegłym odeszli od nas na zawsze. Żałobna chorągiew powiewała nad naszym gmachem 5 razy.

Dnia 30 listopada 1927 r. zmarł Józef Wierusz-Kowalski, znany fizyk, jeden z b. asystentów Roentgena i pana Curie, docent fizyki w Bernie Szwajcarskim, następnie długoletni profesor uniwersytetu we Fryburgu, wielokrotny dziekan, a w r. 1897 rektor tegoż uniwersytetu, od roku 1915 profesor i prorektor uniwersytetu w Warszawie, członek licznych towarzystw naukowych, członek korespondent Polskiej Akademji Umiejętności, ostatnio dyplomata i poseł Rzeczypospolitej w Angorze.

Dnia 11-go kwietnia 1928 r. zgasł Władysław Janowski, znany lekarz internista, od roku 1903 docent Akademji Medyko-chirurgicznej w Petersburgu, a następnie w Warszawie, doktor honorowy uniwersytetu wiedeńskiego, były członek założyciel, Sekretarz Generalny i Wiceprezes naszego Towarzystwa.

Dnia 6-go sierpnia 1928 r. rozstał się z tym światem Edmund Krzymuski, profesor prawa karnego i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek korespondent Polskiej Akademji Umiejętności.

Dnia 8-go września 1928 r. ubył Franciszek Ksawery Fierich, profesor prawa cywilnego i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, były członek Trybunału Stanu, prezes Komisji Kodyfikacyjnej i członek czynny Polskiej Akademji Umiejętności.

Wreszcie, i ta strata jest dla nas najboleśniejsza swoją bezpośredniością, dnia 14-go września 1928 r. zmarł Jan Wiktor Zawadzki, znany chemik, docent na politechnice w Rydze, a następnie profesor chemji w Dublinach, w Krakowie i na politechnice w Warszawie, członek czynny Polskiej Akademji Umiejętności, b. dyrektor Departamentu Nauki i kierownik Ministerstwa W. R. i O. P.

Wraz z tymi mężami odchodzi w przeszłość część tradycji z okresu rozkwitu Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i z okresu jego wysiłków w pierwszym dziesięcioleciu naszej niepodległości.

Cześć dla ich pracy, hołd ich zasłudze!

W okresie sprawozdawczym Towarzystwo nasze wykazało przedewszystkiem tendencję do przeprowadzenia daleko idących reform wewnętrznych w swoim łonie.

O pierwszej reformie, dotyczącej zmiany statutu i związanej z tem dwustopniowości członków, wspomniał już w swoim przemówieniu p. Prezes Żorawski. Nie wchodząc w szczegóły tej reformy, oczekujemy od niej w skutkach podniesienia poziomu i powagi całego Towarzystwa.

Drugą, nie mniej ważną, reformą było nadanie jednej z licznych pracowni Towarzystwa — Instytutowi Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego — statutu, mocą którego Instytut ten pozyskał prawa autonomicznej jednostki prawnej. W tej reformie przejawia się troska Towarzystwa o zabezpieczenie bytu i możliwości rozwoju najbardziej żywotnych interesów tych pracowni, które potrafią w szerszych warstwach społeczeństwa wzbudzić zainteresowanie i pozyskać środki materialne, potrzebne do ich dalszego rozwoju. Reforma ta zapewnia zatem każdej poszczególniej pracowni możliwość zdobywania funduszków niezależnie od ogólnych potrzeb Towarzystwa. Oczekujemy, że już wkrótce za przykładem Instytutu im. M. Nenckiego pójdą i inne pracownie, zdejmując stopniowo troskę o ich egzystencję z Zarządu Głównego, co znów temu ostatniemu pozwoli na intensywniejsze rozwinięcie działalności na polu akademickiem.

Dzięki tym reformom Towarzystwo nasze jest w przededniu zmiany swojego dotychczasowego oblicza. Wyrazem tego jest również wzmożony ruch w zakresie personalnym. Towarzystwo liczy obecnie 139 członków.

W okresie sprawozdawczym na członków Towarzystwa wybrani zostali: do Wydziału II-go — pp. Brzeski Tadeusz i Rybarski Roman, a do Wydziału III-go — pp.: Baehr Waclaw, Dobrowolski Antoni Bolesław, Kamiński Michał, Lampe Wiktor, Modrakowski Jerzy, Mokrzecki Zygmunt, Orłowski Witold, Pieńkowski Stefan, Szperl Ludwik i Wolfke Mieczysław.

Zewnętrznym wyrazem działalności Towarzystwa są zawsze jego wydawnictwa i prace drukowane. W tym kierunku w roku ubiegłym Tow. Nauk. Warsz. może po raz pierwszy od czasów wojny wykazało choć w skromnych zarysach ciągłość nieprzerwaną. Sprawozdania z posiedzeń T. N. W. (wszystkich Wydziałów) zaczęły się ukazywać w regularnych odstępach czasu, wydano szereg prac specjalnych, cały więc dorobek przedstawiał się w okresie sprawozdawczym, jak następuje: 1) Sprawozdania z posiedzeń T. N. W. Wydz. I, II, III; 2) Prace Instytutu im. Nenckiego tom IV, z. 2-4; 3) Acta Biologiae Experimentalis tom I, II; 4) Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa tom II, z. 3 i 4; 5) Monografie z Pracowni Neurobiologicznej tom II; 6) Rozprawy z polskiego prawa politycznego dawnego i obowiązującego tom I, z. 1 i 2; 7) Archiwum Nauk Antropologicznych tom III, z. 2 i 3; 8) Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 1927 r.; 9) Sprawozdanie z działalności Instytutu im. Nenckiego za czas od 1920 do 1927 r.; 10) Sprawozdanie ze stanu i czynności Instytutu Nauk Antropologicznych za okres dwuletni 1.VII.1925 do 30.VI.1927 r.

Brak stosownych funduszków nie pozwolił, niestety, na należyte rozwinięcie tej strony działalności T. N. W., jest jednak nadzieja, że wobec zrozumienia naszych potrzeb przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz przez Dyрекcję Funduszu Kultury Narodowej przy Prezydjum Rady Ministrów będzie przynajmniej w tej dziedzinie coraz to lepiej. W tece redaktorskiej zalega bowiem duża ilość prac, które oby jaknajprędzej mogły ukazać się w druku.

Poszczególne Wydziały oraz istniejące przy nich Komisje, Sekcje, Gabinety i Pracownie Towarzystwa pracowały intensywnie.

Wydział I (językoznawstwa i literatury) odbył 6 posiedzeń, na których wygłoszono 6 referatów.

Przy Wydziale czynny był Gabinet Filologiczny oraz Komisja do badań nad historją literatury i oświaty.

Wydział II (nauk historycznych, społecznych, filozoficznych i antropologicznych) odbył 8 posiedzeń, na których wygłoszono 11 referatów.

Przy Wydziale istniał Gabinet Nauk Historycznych, Komisja Bibliograficzna, która posiada już w kartotece ogromny dorobek w postaci 75.286 pozycji bibliograficznych, Komisja Historyczna, Sekcja Orientalistyczna i Komisja Atlasu Historycznego Polski, która z braku funduszków ograniczyła się do prac przygotowawczych, a właściwej pracy, niestety, rozpocząć nie mogła; tak więc inne działy Polski coraz bardziej wyprzedzają w tym kierunku stolicę, gdyż tam praca ta znajduje większe zrozumienie. Istniejący przy Wydziale Instytut Nauk Antropologicznych, składający się z Zakładów: Antropologii, Archeologii i Etnologii, oraz Biblioteki i Muzeum Antropologicznego, pomimo zupełnego braku możności zaspakajania najskromniejszych choćby potrzeb, nadal rozwijał swą działalność zarówno naukową, jak i kolekcjonerską. Najgorzej, niestety, przedstawia się ciągle jeszcze stan remontu pomieszczeń dla Muzeum Archeologicznego im. Erazma Majewskiego, które od lat kilku nie może być uprzystępnione dla publiczności, gdyż brak jeszcze około 500.000 złotych na zakończenie remontu odpowiednich lokali. Sprawa ta wiąże się ściśle z kwestją wykończenia wewnętrznego remontu Pałacu Staszica.

Wydział III (nauk matematyczno-przyrodniczych) odbył 7 posiedzeń, na których wygłoszono 38 referatów.

Przy Wydziale czynne były: Gabinet Matematyczny, Sekcja Meteorologiczna Komisji Fizjograficznej, Pracownia Fizyczna, Pracownia Mineralogiczna, Pracownia Neurobiologiczna i Pracownia Radjologiczna wraz z Oddziałem Chemji Koloidów. Istniejący przy Wydziale Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego, który składał się z Zakładów: Biologii Ogólnej, Biometryki, Fizjologii i Morfologii Doświadczalnej oraz Stacji Hydrobiologicznej

na Wigrach, Biblioteki i Warsztatu Mechanicznego, został rozszerzony przez urządzenie terenu doświadczalnego.

Wszystkie wymienione Komisje, Sekcje, Gabinety i Pracownie pracowały niezmiernie nad rozwojem naszej rodzimej nauki i kultury, ale działalność ich krępowaną była w znacznym stopniu przez niewystarczające środki, brak zasobów i niemożność należytego rozwinięcia skrzydeł.

Biblioteka Centralna Towarzystwa liczy obecnie 13.191 numerów, a wskutek braku środków wzrasta jedynie drogą darowizn. W roku sprawozdawczym otrzymano szereg dzieł od Biblioteki Polskiej, Ossolineum, Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Reform Rolnych, Państwowego Zakładu Hygjeny, Towarzystwa Gleboznawczego, Magistratu m. Lublina i szeregu osób prywatnych, którym na tem miejscu za ich dary składam podziękowanie.

Przez udział swych członków w zjazdach i obchodach naukowych Towarzystwo nasze pozostawało stale w kontakcie z licznymi instytucjami naukowymi krajowymi i zagranicznymi. Prowadzono również bardzo ożywioną wymianę wydawnictw. Obecnie Towarzystwo Naukowe Warszawskie prowadzi wymianę z 412 instytucjami naukowymi, w czem jest 54 instytucyj krajowych i 358 zagranicznych.

Ofiary na rzecz T. N. W. wpłynęły w roku ubiegłym w sumie 26.500 zł., w czem ze znaczniejszych kwot wymienić należy: legat 5.000 zł., ś. p. Cecylji Niewiadomskiej, 4.400 zł. od p. Józefa Kernbauma, 4.555 zł. 92 gr., przyznane przez Pocztową Kasę Oszczędności w Warszawie, 6.000 zł. ofiarowane przez Polską Dyрекcję Ubezpieczeń Wzajemnych, a reszta — to drobniejsze kwoty, przekazane przez 19 Wydziałów Powiatowych oraz kilka Magistratów i Urzędów Gminnych. Pozatem — Magistrat m. st. Warszawy przyznał nam zasiłek w kwocie 50.000 zł., Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na różne cele wydawnicze i bibliograficzne — 58.870 zł., oraz Dyrekcja Funduszu Kultury Narodowej przy Prezydjum Rady Ministrów na cele wydawnicze — 80.000 zł.

Razem więc, poza skromnymi dochodami, jakie Towarzystwo nasze posiada, wpłynęło około 215.000 zł.

Mimo, że kwota ta jest znaczna, nie może ona nawet częściowo zaspokoić naszych potrzeb, dla pokrycia których potrzebowalibyśmy przynajmniej 1,000.000 zł. rocznie, aby móc godnie reprezentować naukę stolicy tak potężnego kraju, jak Polska. To też w działalności naszej dostrzec można wiele braków i nie dających się przysłonić rys, które nam zwłaszcza przed gośćmi z zagranicy, a nawet z innych miast Polski, każą nieraz płonąć purpurą wstydu.

Pozostaje mi w kilku słowach scharakteryzować nasze zamiary na najbliższą przyszłość. Palącą wprost sprawą jest kwestja zakończenie remontu wewnętrznego gmachu Staszica, co się wiąże z udostępnieniem dla publiczności Muzeum Archeologicznego im. Erazma Majewskiego, oraz z przeniesieniem biur Towarzystwa do tego gmachu.

Wielką troską Towarzystwa jest również zdobycie takich funduszków, któreby zapewniły spokojną pracę wydawniczą, oraz umożliwiły wszystkim, a nie tylko niektórym z naszych pracowni, rozwój i normalną pracę badawczą.

W zamierzeniach tych liczymy na współdziałanie ciał ustawodawczych, Rządu i społeczeństwa oraz Magistratu naszej Stolicy, którym w imieniu Towarzystwa dziękuję za dotychczasową opiekę i za to wszystko, co dla Towarzystwa dotychczas uczynili. Ale jest to, niestety, mimo ich najlepszej woli, tak mało, że potrzeby nasze są zaspokojone tylko w drobnej części. Polska po odzyskaniu niepodległości miała tyle nagłych spraw do załatwienia, że potrzeby Nauki, tej kuźni naszej kultury, jako mniej bezpośrednio, zostały odsunięte na dalszy plan. Ofiarność mecenasów Nauki w porównaniu ze stosunkami przedwojennymi, spadła bardzo znacznie. A pamiętajmy: doświadczenie cywilizowanych narodów zachodu uczy nas, że wszystkie ośrodki wiedzy czerpią tam pełną garścią z zasobów tych ludzi, którym życie się uśmiechnęło i którzy chociaż w części wywdzięczyć się pragną krajowi i społeczeństwu za powodzenie, które zdobyli, legując duże sumy na cele nauki.

O jakże radbym głosić w dniu dzisiejszym chociaż o jednym większym zapisie na cele naszego Towarzystwa w roku ubiegłym. Niestety, poza ofiarą 4.400 zł. naszego długoletniego mecenasa p. Józefa Kernbauma i poza legatem Cecylji Niewiadomskiej

w kwocie 5.000 zł., od osób prywatnych wpływały tylko nieznaczne sumy, prawdziwy grosz wdowi...

Jak wynika z przemówienia Prezesa naszego Towarzystwa, pracowaliśmy w istotnej biedzie; ale ta bieda nas nie przeraża. Gotowiśmy i dalej borykać się z losem, bylebyśmy czuli, że oczy stolicy i kraju życzliwie śledzą nasze kroki, bylebyśmy mieli to przekonanie, że nasza praca — z całym zaparciem się prowadzona — przecież wpłynie na zmianę nastroju i przyniesie z czasem inne niż dotąd, bardziej realne i bardziej ofiarne ustosunkowanie się do nas.

Pamiętajmy wreszcie, że dopiero przyszłe pokolenia ocenią nas należycie i o ile chcemy, aby nas wspominano ze czcią, jak my wspominamy związane z nami tradycją Towarzystwo Przyjaciół Nauk, które wszak tak bardzo zaważyło na losach naszej cywilizacji, to musimy na to rzeczywiście zasłużyć.

Per aspera ad astra — po przez niziny do gwiazd — oto hasło, pod którym zamierzamy rozpocząć rok nowy naszej działalności.
